

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

**Poradnik dla projektodawców aplikujących o środki
w ramach Działania 9.4
Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki
w 2012 roku w województwie dolnośląskim
w konkursie na wyodrębnione projekty
współpracy ponadnarodowej i/lub na projekty
z komponentem ponadnarodowym**

CZERWIEC 2012

Gender mainstreaming – Standard minimum

Jak wynika z dotychczas zdobytego przez Instytucje Pośredniczącą doświadczenia projektodawcom duży problem sprawia właściwe opisanie tzw. standardu minimum równości płci, który każdy wniosek o dofinansowanie musi spełniać, aby uzyskać pozytywną ocenę merytoryczną. Standard minimum ma formę listy sprawdzającej w Karcie Oceny Merytorycznej, która zawiera pytania, czy wniosek o dofinansowanie spełnia minimalne wymagania w zakresie przestrzegania zasady równości szans kobiet i mężczyzn w projekcie. Zasada gender mainstreaming (równość płci) realizuje jedną z polityk horyzontalnych dotyczącą równości kobiet i mężczyzn. Jest to obowiązek prawny, zapisany w umowach wiążących wszystkie instytucje zaangażowane w realizację PO KL w Polsce. Strategia gender mainstreaming zakłada świadome i konsekwentne uwzględnianie problematyki płci na wszystkich etapach projektu. Równościowe rozwiązania w projektach mają pomóc w pełnej realizacji założeń PO KL związanych z wspieraniem rozwoju społecznego w Polsce. Szczegółowe informacje dotyczące prawidłowego wypełnienia wniosku o dofinansowanie z uwzględnieniem zasady gender mainstreaming znajdują się w Poradniku – *Zasada równości szans kobiet i mężczyzn w projektach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*.

DZIAŁANIE 9.4

Pytania przewidziane w standardzie minimum:

1. **Czy projekt zawiera analizę sytuacji kobiet i mężczyzn dotyczącą obszaru interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu, która wskazuje na nierówności ze względu na płeć? (punkty 3.1 i 3.2 wniosku o dofinansowanie)**

Odpowiedź na pytanie jest pozytywna, jeżeli:

- w punkcie 3.1 oraz 3.2 wniosku o dofinansowanie projektodawca przeprowadzi analizę sytuacji kobiet i mężczyzn w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu, a następnie jej wyniki przedstawi w postaci danych jakościowych i/lub ilościowych odzwierciedlających sytuację kobiet i mężczyzn; poprzez **obszar interwencji** należy rozumieć obszary objęte wsparciem w ramach PO KL, np. edukacja, zatrudnienie, integracja społeczna, **natomiast zasięg oddziaływania** projektu odnosi się do przestrzeni, której projekt dotyczy, np. regionu, powiatu, kraju, instytucji itd.,
- wskazane wyżej dane ilościowe uwzględniają podział na wskaźniki dotyczące kobiet i mężczyzn,
- analiza przyczyn problemu, na który ma odpowiedzieć projekt, uwzględnia społeczno – kulturowe uwarunkowania sytuacji kobiet i mężczyzn,
- cele projektu określają adekwatnie i realistycznie liczbowy udział uczestników/uczestniczek projektu w danym obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu z podziałem na kobiety i mężczyzn,
- projekt identyfikuje i wspiera w szczególny sposób grupę znajdującą się w gorszym położeniu.

Analiza sytuacji kobiet i mężczyzn w projektach edukacyjnych skierowanych do kadry systemu oświaty to spojrzenie na edukację tej kadry z perspektywy równego dostępu do kształcenia zarówno kobiet, jak i mężczyzn, pełnionych przez nich ról społecznych i zawodowych, przełamania segregacji poziomej i pionowej rynku pracy.

W projektach edukacyjnych skierowanych do kadry systemu oświaty należy przede wszystkim skupić się na niwelowaniu barier równości przez osłabianie stereotypów płci i podejmowanie „równościowych” działań.

Badając potrzeby realizacji projektu w aspekcie równości płci, należy zwrócić szczególną uwagę na sytuację i potrzeby kobiet i mężczyzn opiekujących się osobami zależnymi, matki i ojców samotnie wychowujących dzieci. Wskazane jest w tym zakresie ujęcie w pkt. 3.1 i 3.2 wniosku o dofinansowanie zarówno danych ilościowych (np. liczba matek/ojców samotnie wychowujących dzieci), jak i jakościowych (np. przyczyny niskiego udziału mężczyzn/ojców w wypełnianiu obowiązków rodzinnych).

Rekrutacja uczestników do projektu stanowiącego programy przekwalifikowania nauczycieli szkolnych w związku ze zmieniającą się sytuacją demograficzną (niż szkolny) w kierunku kształcenia ustawicznego (osób dorosłych), **powinna odbyć się z uwzględnieniem zasady równości szans kobiet i mężczyzn.**

Jeżeli projekt kierowany jest do wszystkich nauczycieli z danego obszaru/w danej placówce, należy podać liczbę kobiet i mężczyzn wchodzących w skład grupy docelowej. Jeżeli projekt przewiduje zawężoną rekrutację w ramach grupy, należy zachować proporcje w podziale na płeć, czyli założyć rekrutację zapewniającą udział kobiet i mężczyzn proporcjonalny do ich liczebności wśród nauczycieli w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu.

Zatem analiza sytuacji kobiet i mężczyzn w projekcie ma na celu ukazanie, w jakim położeniu znajdują się kobiety i mężczyźni wchodzący w skład grupy docelowej. Dlatego też istotne jest podanie liczby kobiet i mężczyzn, a także odpowiedzenie na pytania, czy któraś z grup nie znajduje się w gorszym położeniu, jakie bariery równości występują i jakie są tego przyczyny. **Przy czym podanie liczby osób w podziale na płeć wyłącznie w tabeli w pkt. 3.2.1, wniosku, bez wskazania w części opisowej danych jakościowych i/lub ilościowych odzwierciedlających sytuację kobiet i mężczyzn, jest niewystarczające do uzyskania pozytywnej odpowiedzi na którekolwiek z pytań 1-3 standardu minimum. Ujęte w tabeli dane stanowią tylko część analizy.**

2. Czy analiza sytuacji kobiet i mężczyzn zawiera dane ilościowe, które wskazują na brak istniejących nierówności w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu? (punkty 3.1 i 3.2 wniosku o dofinansowanie)

Odpowiedź na pytanie jest pozytywna, jeżeli:

- projektodawca po przeprowadzeniu analizy i wskazaniu **danych ilościowych** dotyczących obszaru interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu w pkt. 3.1 oraz 3.2 wniosku o dofinansowanie stwierdza brak nierówności (nie można stwierdzić braku nierówności bez podania danych ilościowych w pkt. 3.1 oraz 3.2 wniosku o dofinansowanie).

Projektodawca może stwierdzić brak nierówności wyłącznie po przeprowadzeniu analizy i przedstawieniu danych ilościowych. Dane te muszą być bezpośrednio powiązane ze specyfiką i/lub zakresem oddziaływania projektu.

Liczby w podziale na płeć są szczególnie istotne, gdy projekt przewiduje zawężoną rekrutację.

3. Czy użyte w analizie sytuacji kobiet i mężczyzn dane w podziale na płeć dotyczą obszaru interwencji i zasięgu oddziaływania projektu? (punkty 3.1 i 3.2 wniosku o dofinansowanie)

Odpowiedź na pytanie jest pozytywna, jeżeli:

- dane podane w analizie przeprowadzonej w pkt. 3.1 oraz 3.2 wniosku o dofinansowanie są adekwatne do projektu, dotyczą zarówno problemów poruszanych w danym projekcie (obszaru interwencji), jak i zasięgu jego oddziaływania oraz odnoszą się do specyfiki grupy docelowej.

W punkcie tym ważne jest wskazanie danych związanych z celem projektu. Dane jakościowe i ilościowe podane w podziale na płeć, najbardziej zbliżone i dostępne, wskazane w analizie kobiet i mężczyzn, powinny dotyczyć jednocześnie zasięgu oddziaływania projektu i obszaru interwencji.

4. Czy działania odpowiadają na nierówności ze względu na płeć istniejące w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu i/lub różnicują działania (formy wsparcia) dla kobiet i mężczyzn? (punkty 3,2, 3.3 i 3.4 wniosku o dofinansowanie)

Odpowiedź na pytanie jest pozytywna, jeżeli:

- działania (tematy/programy zajęć) przeciwdziałają stereotypom w postrzeganiu ról kobiet i mężczyzn, np. zachęcanie kobiet poprzez informacje i promocję do wzięcia udziału w projekcie. Stereotypy płci przypisujące kobietom niższe umiejętności techniczne, często podzielane przez same kobiety, które rzadziej mają kontakt z nowymi technologiami, mogą stanowić barierę dla samych kobiet znajdujących się zarówno w grupie kadry projektu, jak i uczestników projektu),
- działania zapewniają udział osobom posiadającym mniejszą mobilność, większe obciążenie związane z opieką nad osobami zależnymi itp. (należy uwzględnić potrzeby matek/ojców samotnie wychowujących dzieci),
- działania są zróżnicowane ze względu na płeć (działania skierowane na równościową edukację mają dotyczyć w równym stopniu mężczyzn, jak i kobiet, jednak należy mieć na uwadze ich odmienne potrzeby i wrażliwość).

Zaplanowane działania powinny odpowiadać na nierówności i bariery zdiagnozowane w analizie sytuacji kobiet i mężczyzn. Celem projektów edukacyjnych, w tym również skierowanych do osób dorosłych (kadry pedagogicznej systemu oświaty), powinno być osłabienie istniejących barier równości poprzez m. in. przekazywanie niestereotypowej wiedzy oraz pokazanie szerokiego, niezależnego od płci, spektrum możliwych wyborów życiowych i drogi zawodowej. Podjęte w projekcie działania w aspekcie barier równości mają stanowić zapewnienie, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni otrzymają wiedzę i umiejętności takiej samej jakości i w równym stopniu, niezależnie od stereotypów płci. Działania te mają też w konsekwencji sprzyjać kształtowaniu partnerskich relacji między płciami, opierających się na zasadzie wzajemnego szacunku, równych praw i obowiązków, wolności od przemocy.

Jeżeli w projekcie nie zdiagnozowano barier ze względu na płeć, zaplanowane w nim działania powinny zmierzać do przestrzegania zasady równości płci tak, aby na żadnym etapie realizacji projektu te bariery nie pojawiły się.

Minimalnym wymogiem do uzyskania pozytywnej odpowiedzi na pytanie dotyczące działań pod kątem równości szans płci jest wskazanie przynajmniej jednego działania odpowiadającego na nierówność ze względu na płeć lub jednego działania zróżnicowanego wobec kobiet i mężczyzn.

5. Czy rezultat(y) są podane w podziale na płeć i/lub wskazują jak projekt wpłynie na sytuację kobiet i mężczyzn w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu? (punkty 3.1 (w tym 3.1.2 i 3.1.3), 3.3 i 3.5 wniosku o dofinansowanie)

Odpowiedź na pytanie jest pozytywna, jeżeli:

- rezultaty wynikają z analizy sytuacji kobiet i mężczyzn, są spójne z celami (celem głównym i celami szczegółowymi) oraz działaniami, jakie zaplanowano w kontekście równości szans kobiet i mężczyzn,
- rezultaty zostały przedstawione w sposób umożliwiający stwierdzenie, które z nich i w jakim stopniu dotyczą kobiet i mężczyzn (działania równościowe w obszarze edukacji powinny przede wszystkim zmierzać do niwelowania stereotypów i segregacji,
- osiągnięcie zaplanowanych rezultatów przyczyni się do poprawy sytuacji kobiet i mężczyzn, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb grupy znajdującej się w gorszej sytuacji.

Rezultaty powinny wynikać z analizy sytuacji kobiet i mężczyzn oraz zaplanowanych działań w projekcie. Wykazanie braku nierówności w obszarze i/lub zasięgu oddziaływania projektu (punkt 3.1 oraz 3.2 wniosku o dofinansowanie) nie zwalnia projektodawcy od podania ilościowych rezultatów w podziale na płeć. We wniosku o dofinansowanie projektu, w miarę możliwości, powinna również znaleźć się informacja, w jaki sposób rezultaty przyczyniają się do zmniejszenia istniejących w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu nierówności ze względu na płeć.

Minimalnym wymogiem do uzyskania pozytywnej odpowiedzi na pytanie dotyczące rezultatów pod kątem równości szans płci jest podanie przynajmniej jednego rezultatu w podziale na płeć (pkt. 3.1.2 i 3.1.3 wniosku) i/lub wskazanie, w jaki sposób projekt wpłynie na sytuację kobiet i mężczyzn w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu (pkt. 3.5 wniosku).

6. Czy projekt wskazuje w jaki sposób zostanie zapewnione równościowe zarządzanie projektem? (punkt 3.7 wniosku o dofinansowanie)

Odpowiedź na pytanie jest pozytywna, jeżeli:

- organizacja wnioskodawcy lub partnerstwo posiada odpowiednią wiedzę dotyczącą problemu ze szczególnym uwzględnieniem problematyki równości płci, sytuacji kobiet i mężczyzn,
- projekt włącza przedstawicieli i przedstawicielki grup docelowych w planowanie, realizację i ewaluację projektu poprzez konsultacje, badanie ich potrzeb, włączenie w procesy decyzyjne,
- zasada równości szans przestrzegana jest na każdym etapie zarządzania (również monitoring, ewaluacja),
- w ramach projektu zaplanowano szkolenia kadry zarządzającej z równości szans, przewidziano zakup książek, podręczników na temat równości szans kobiet i mężczyzn dla kadry zarządzającej,

- zaplanowano wprowadzenie elastycznych form lub godzin pracy zespołu projektowego, umożliwiających pogodzenie życia zawodowego z rodzinnym.

Wyrażenie jedynie deklaracji równościowego zarządzania projektem bez wskazania przynajmniej jednego działania, które potwierdzi jego równościowy charakter, jest niewystarczające do uzyskania pozytywnej odpowiedzi.

Standard minimum jest spełniony w przypadku uzyskania co najmniej 2 pozytywnych odpowiedzi z 6 przedstawionych powyżej.

Wyjątki, co do których nie stosuje się standardu minimum:

Wyjątki stanowią projekty o ograniczonej rekrutacji, która wynika z:

- a. profilu działalności projektodawcy** (ograniczenia statutowe) - zapisy statutowe projektodawcy determinują grupę docelową projektu;
- b. realizacji działań pozytywnych** (działania te pozwalają na wpłynięcie na niekorzystną sytuację danej płci w konkretnym obszarze interwencji i zasięgu oddziaływania projektu, a tym samym wyrównanie jej szans społecznych i zawodowych) - projektodawca po dokonaniu analizy, poprzedzającej przygotowanie projektu, stwierdza, że w danym obszarze należy wesprzeć wyłącznie jedną płć, ponieważ widzi jej mniejsze szanse;
- c. zamkniętej rekrutacji** (ze względu na zakres oddziaływania np. na terenie zakładu karnego) - projektodawca po dokonaniu analizy stwierdza, że w grupie są tylko przedstawiciele jednej płci. Nierealne jest objęcie wsparciem obu płci, ponieważ w danym obszarze nie występują.

Zagadnienia związane z równością płci w ramach Działania 9.4:

- przykłady działań służących do zrównania szans kobiet i mężczyzn:
 - przygotowanie kadry pedagogicznej poprzez warsztaty do prowadzenia zajęć w sposób niestereotypowy i równościowy, w tym również zajęć dotyczących przemocy, radzenia sobie z trudnymi emocjami,
 - włączanie do zajęć tematyki równości płci, np. prezentowanie ważnych w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym kobiet, pokazywanie kobiet i mężczyzn w aktywnych i niestereotypowych rolach,
 - bezwzględne unikanie przekazów seksistowskich, stereotypowych, poniżających dla którejkolwiek z płci,
 - zajęcia pokazujące różnicowanie społeczne i jednocześnie promujące różnorodność jako wartość, a szacunek wobec innych i równe traktowanie jako podstawowe zasady,
 - zajęcia dotyczące języka, uwrażliwiające na formy męskie i żeńskie nazw zawodów,
 - komunikacja dotycząca projektu uwzględniająca fakt istnienia kobiet i mężczyzn: używanie języka wrażliwego na płć i tzw. żeńskich końcówek, bezpośrednie słowne odniesienie się do zasady równości szans kobiet i mężczyzn, w przekazach obrazkowych (np. zdjęcia do publikacji, grafika ulotek, plakatów) uwzględnienie zagadnień dotyczące stereotypów płci,
 - zapewnienie elastycznego czasu nauki (w szczególności dotyczy osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi).

- Zasada równości szans kobiet i mężczyzn w zarządzaniu projektem:
 - wzmocnienie kompetencji zespołu w stosowaniu zasady równości szans w obszarze realizacji projektu (np. warsztaty uwrażliwiające, konsultacje eksperckie),
 - zapewnienie możliwości elastycznego czasu pracy,
 - określenie obowiązków związanych z realizacją zasady równości szans kobiet i mężczyzn w projekcie (np. zbieranie danych o uczestnikach, monitorowanie wskaźników i sprawozdawczość w podziale na płeć, przygotowywanie materiałów informacyjnych z uwzględnieniem problematyki równościowej),
 - włączenie do projektu osób lub organizacji posiadających wiedzę i doświadczenie w prowadzeniu działań z zachowaniem zasady równości szans,
 - zapewnienie udziału kobiet i mężczyzn w procesie podejmowania decyzji w projekcie (np. rady partnerskie, komisje rekrutacyjne).

Instrukcja do standardu minimum realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn znajduje się w dokumencie pt. „*Instrukcja wypełniania wniosku o dofinansowanie projektu w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*” (1 stycznia 2012 r.).